

Olümpiaadijuhendi nimetus ja õppeaasta

IX üleriigilise ühiskonnaõpetuse olümpiaadi juhend 2024/2025

Olümpiaadi korraldav asutus

Olümpiaadi viib läbi **Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Selts** koostöös Tartu Ülikooli Riigiteaduste Instituudi, TÜ Teaduskooli, Euroopa Komisjoni Eesti Esinduse ning kohalike maakonna/linna haridusosakondadega HTMi rahalisel toel.

Üldosa, eesmärgid

Ühiskonnaõpetuse olümpiaadi eesmärk on süvendada õpilases teadmisi ühiskonnas toimuvatest protsessidest, arendada info otsimise, analüüsimise ja kriitilise mõtlemise oskust. Digitaalne eelvoor korraldatakse piirkondades. Lõppvoor on Tartus, sinna kutsutud õpilastele on võistluse toimumise ajal tagatud tasuta toitlustus. Majutus on tagatud õpilastele, kellel ei ole võimalik sama päeva hommikul transpordiga kohale jõuda (nt saared). Lõppvoorul õpilasi saatva täiskasvanu komanderingukulud katab lähetaja. Olümpiaaditööd arhiveeritakse õppeaasta lõpuni.

Kes võivad osaleda

Olümpiaad toimub kolmes vanuseastmes: põhikooli II kooliastme õpilastele, põhikooli III kooliastme õpilastele ja gümnaasistidele. Gümnaasiumiastme osalejate vanuse ülempiir on 21 aastat. I voor toimub elektrooniliselt ja selles osalejate arv ei ole piiratud, kuid vajalik on eelnev registreerimine, mis algab 9. detsembril 2024 ja lõpeb 7. jaanuaril 2025. Registreerimise kohta saadetakse eraldi infokiri.

Mitmes voorus toimub

2024/2025. õppeaastal toimub ühiskonnaõpetuse olümpiaad kahes voorus. I elektrooniline voor toimub 16. (gümnaasium) ja 17. jaanuaril (põhikool) 2025.a HTM Moodle keskkonnas. II vabariiklik lõppvoor toimub 22. märtsil Tartus Miina Härma Gümnaasiumis, meeskonnavõistluse lõppvooru asukoht Tartus täpsustub.

Tulemuste avaldamine

Komisjon teeb kokkuvõtted ja saadab need läbi listi piirkondadele. Samuti lisab EAÜS tulemused oma kodulehele ja edastab TÜ Teaduskoolile.

- Gümnaasiumi eelvooru tulemusi avalikustatakse 28. jaanuaril 2025;

- Põhikooli II ja III astme individuaalse eelvooru omad 29. jaanuaril 2025;
- Põhikooli III astme meeskonnavõistluse tulemused 31. jaanuaril 2025.

Olümpiaadi lõppvooru kutsutud ja lõppvooru tulemused avalikustatakse vastavalt [andmekaitsetingimustele](#) TÜ teaduskooli [kodulehel](#).

Eel- ja piirkonnavoore

Kõigi kolme kooliastme eelvoorud toimuvad digitaalselt HTM Moodle keskkonnas. Piirkonnavooru korraldamine olümpiaadikalendris ettenähtust erineval päeval ja juhendis märgitud kellaajast ei ole lubatud, kui ei ole kokkulepitud teisiti TÜ teaduskooli ning žüriiga. Selle reegli vastu eksinud piirkonna kõigi osalejate tulemused tühistatakse.

Põhikooli II aste

Registreerimine: 9. detsember 2024 - 7. jaanuar 2025

Toimumise kuupäev: 17. jaanuar 2025

Alguse kellaeg: 9.00, test on vastamiseks avatud kuni kell 10.30

Lahendamise kestus: 45 min

Lahendamise keel: eesti keel/vene keel

Toimumiskoht: HTM Moodle

II kooliastmes lõppvooru ei toimu. I vooru töö eest on võimalik saada maksimaalselt 60 punkti.

Põhikooli III aste

Registreerimine: 9. detsember 2024 - 7. jaanuar 2025

Toimumise kuupäev: 17. jaanuar 2025

Alguse kellaeg: 10.00, test on vastamiseks avatud kuni 11.30

Lahendamise kestus: 45 min

Lahendamise keel: eesti keel/vene keel

Toimumise koht: HTM Moodle

Lõppvooru kutsutute arv: 38

III kooliastmes kutsutakse lõppvooru iga piirkonna võitja, kui ta on saavutanud vähemalt 60% maksimumpunktidest (maksimumpunktide arv on 100) ja lisaks paremate tulemustega õpilased üle-eestilise punktiarvestuse alusel, kokku 38 õpilast.

Põhikooli III astme meeskonnavõistlus

Põhikooli III kooliastmes toimub sel õppeaastal teistkordselt meeskonnavõistlus. Meeskonnas peab olema 4 liiget, kellel on aega 60 minutit meeskonna ülesande lahendamiseks. Koolide meeskondade arv ei ole piiratud. Töö eest saab maksimaalselt 60 punkti. Igast maakonnast pääseb lõppvooru edasi vähemalt üks võistkond, kui on saavutatud vähemalt 60% maksimumpunktidest. Koolil on õigus asendada see meeskonnaliige, kes on pääsenud II vooru ka individuaalvõistlusel. II vooru ülesanne meeskondadele on probleemi lahendamine. Meeskonnavõistluse teemad on individuaalvõistlusega samad. Põhikooli III astme meeskonnavõistlus algab kl 12.00 ning veebikeskkond on vastamiseks avatud kuni 13.30.

Gümnaasium

Registreerimine: 9. detsember 2024 - 7. jaanuar 2025

Toimumise kuupäev: 16. jaanuar 2025

Alguse kellaaeg: 10.00

Lahendamise kestus: 60 minutit

Lahendamise keel: eesti keel

Lõppvooru kutsutute arv: 38

Kontakt: [piirkonnakoordinaatorite kontaktid](#) on leitavad teaduskooli kodulehelt.

Juhised piirkonnavoору korraldamiseks piirkonnakoordinaatorile

I voor toimub elektrooniliselt HTM Moodle'is ja selles osalejate arv ei ole piiratud, kuid vajalik on eelnev registreerimine vastavale loodud kursusele. Eelregistreerimine kuulutatakse välja seltsi juhatause poolt 9. detsembril. Registreerimise tähtaeg 7. jaanuar.

Piirkondlik voor on elektrooniline ning viiakse läbi koolis järelevalve all. Soovitav on, et ühes koolis sooritaksid olümpiaaditööd mitme erineva kooli õpilased. Töö on individuaalne ning kõrvalise abi kasutamine on keelatud. Tööd ei ole lubatud sooritada nutitelefonis.

Olümpiaadi ausa läbi viimise eest vastutab kool. Kool peab tagama hea netiühendusega arvuti, vajadusel ka kõrvaklapid (nende vajadusest teavitatakse registreerimisel). Vastamise kiirus ei anna lisapunkte, kuid võrdsete punktide korral paigutub pingereas ettepoole kiirem õpilane. Piirkonnavoору ülesandeid kontrollib ja hindab üleriigiline komisjon.

Lõppvoor

Põhikooli III aste

Registreerimine: 1. veebruar - 11. märts 2025

Toimumise kuupäev: 22. märts

Alguse kellaaeg: 11.00

Lahendamise keel: eesti keel

Toimumiskoht: Lõppvoor toimub Tartus Miina Härma Gümnaasiumis (Jaan Tõnissoni 3)

Teemad on samad, kuid teadmiste kontrollimiseks kasutatakse traditsioonilist paberil küsimustele vastamist. Lõppvoору küsimused koostavad Tartu Ülikooli vastava valdkonnaga seotud inimesed. Aega on küsimustele vastamiseks põhikooli III astmes 60 ja gümnaasiumiastmes 90 minutit individuaalvõistlusel.

Meeskonnavõistlus

Põhikooli III astmes toimub lõppvoor ka meeskonnavõistluses. Meeskonnavõistlusel on probleemi lahendamiseks ja tulemuste esitluse ettevalmistamiseks 120 minutit.

Meeskonnal palume kaasa võtta ühe sülearvuti meeskonna kohta. Koht Tartus on täpsustamisel.

Gümnaasium

Registreerimine: 1. veebruar - 11. märts 2025

Toimumise kuupäev: 22. märts 2025

Alguse kellaaeg: 11.00

Lahendamise keel: eesti keel

Toimumiskoht: Lõppvoor toimub Tartus Miina Härma Gümnaasiumis (Jaan Tõnissoni 3)
Gümnaasiumiastme osalejate vanuse ülempiir on 21 aastat.

Žüriiliikmed ja kontakt

Žürii esimees

Nimi	Töökoht	e-post	Telefon
Alla Vinitšenko	Miina Härma Gümnaasium	alla.vinitsenko@mhg.tartu.ee	5589176

Liikmed

Nimi	Töökoht	e-post	Telefon
Ulla Herkel	Tallinna 32. Keskkool/ Tallinna Saksa Gümnaasium	herkel.ulla@gmail.com	5111858
Kaarel Aadli	Tõnismäe Riigigümnaasium	kaarel.aadli@gmail.com	53489400
Tiina Aidnik	Miina Härma Gümnaasium	tiina.aidnik@mhg.tartu.ee	5162117
Maidu Varik	Saaremaa Gümnaasium	maidu.varik@saaremaa.edu.ee	53425061
Helina Raal	Tallinna Prantsuse Lütseum	helina.raal@tpl.edu.ee	56696350
Piret Tänav	Saaremaa Gümnaasium	piret.tanav@saaremaa.edu.ee	56608410
Aive Küng	Sillamäe Gümnaasium/ Narva Keeltelütseum	aive.kung@gmail.com	5112514
Aive Kaldra	Tarvastu Gümnaasium	aive.kaldra@tarvastu.vil.ee	5257200

Muu info

Olümpiaadi lõppvoorude kohtade jaotus põhikooli III astmes ja gümnaasiumis:

Piirkond	Kohtade arv kooliastmes	
	Põhikooli III aste/ meeskonnad	Gümnaasium
1. Harjumaa	2/2	1
2. Hiiumaa	1/1	1
3. Ida-Virumaa	2/2	2
4. Jõgevamaa	1/1	1
5. Järvamaa	1/1	1
6. Läänemaa	1/1	1
7. Lääne-Virumaa	2/2	2
8. Põlvamaa	1/2	1
9. Pärnumaa	2/2	2
10. Raplamaa	1/1	1
11. Saaremaa	2/2	1
12. Tallinna linn	6/6	6
13. Tartu linn	4/4	4
14. Tartumaa	1/1	1
15. Valgamaa	1/1	1
16. Viljandimaa	1/1	1

17. Võrumaa	1/1	1	
Üleriigiline pingerida	Vähemalt 8/ 0	Vähemalt 8	

LISAD

II kooliaste, olümpiaadi teemad

1. Allikad ja autoriõigused. Fakti ja arvamuse eristamine; küber/nutihügieen, digipädevus)

Anu Aavik, Toivo Aavik, Jüri Allik, Lembit Andresen, Mari-Liis Auler, Igor Gräzin, Kenn Konstabel, Marika Paaver, Mihkel Zilmer. Inimene ja ühiskond õpik II kooliastmele II, osa 2021-2024, ptk 2.1-2.7

Riina Kippak, Anne Kloren, Ene Kulderknup, Kaja Peetris. Mosaiik. 6. klassi ühiskonnaõpetuse õpik Koolibri 2022 ptk 3.1

Madis Somelar. Ühiskonnaõpetuse õpik VI klassile. Maurus 2021 ptk 23-24

<https://noor.targaltinternetis.ee/>

<https://etunnid.tagasikooli.ee/e-tund/kas-sina-oled-autor-kas-mina-olen-autor-mis-siis-kui-olen/>

2. Planeerimine ja tarbimine. Jäätmete/prügi sorteerimine. Teadlik tarbimine

Anu Aavik, Toivo Aavik, Jüri Allik, Lembit Andresen, Mari-Liis Auler, Igor Gräzin, Kenn Konstabel, Marika Paaver, Mihkel Zilmer. Inimene ja ühiskond õpik II kooliastmele I, osa 2021-2024, ptk 3.1.-3.4

Riina Kippak, Anne Kloren, Ene Kulderknup, Kaja Peetris. Mosaiik. 6. klassi ühiskonnaõpetuse õpik Koolibri 2022 ptk 2.2

Madis Somelar. Ühiskonnaõpetuse õpik VI klassile. Maurus 2021 ptk 22

<https://etunnid.tagasikooli.ee/e-tund/mis-saab-meie-nutividinatest/>

<https://etunnid.tagasikooli.ee/e-tund/kuidas-jaatmetekke-valtimisega-prugiprobleemi-lahendada/>

<https://www.youtube.com/watch?v=e-q8xmBMX3o>

<https://www.youtube.com/watch?v=yre5Htw06XI>

<https://www.youtube.com/watch?v=gt1ZKjGemnQ>

3. Pere, suguvõsa, kogukond: oma kogukonna elu parendamine, probleemide märkamine ja aitamine

Anu Aavik, Toivo Aavik, Jüri Allik, Lembit Andresen, Mari-Liis Auler, Igor Gräzin, Kenn Konstabel, Marika Paaver, Mihkel Zilmer. Inimene ja ühiskond õpik II kooliastmele I osa 2021-2024, ptk 2.4-2.7

Riina Kippak, Anne Kloren, Ene Kulderknup, Kaja Peetris. Mosaiik. 6. klassi ühiskonnaõpetuse õpik Koolibri 2022 ptk 1.15-1.16

Madis Somelar. Ühiskonnaõpetuse õpik VI klassile. Maurus 2021 ptk 14-15

<https://www.teeviit.ee/category/osalus-ja-uhiskond/uhiskondlik-aktiivsus/>

III kooliaste, olümpiaadi teemad

1. Ühiskond ja sotsiaalsed suhted

Kohaliku omavalitsuse volikogude valimised

Kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste üldstatistika:

<https://www.valimised.ee/et/valimiste-arhiiv/kohaliku-omavalitsuse-volikogu-valimised/toimunud-kohaliku-omavalitsuse-volikogu>

e-hääletajate vanuseline struktuur: <https://www.valimised.ee/et/valimiste-arhiiv/elektroonilise-haaletamise-statistika>

Uuring noorte valimiskäitumisest: <https://enl.ee/2018/04/13/uuring-noorte-valimiskaitumisest-kov2017-valimiste-kontekstis/>

Valimisea langetamine 16le eluaastale: poolt ja vastu: <https://enl.ee/wp-content/uploads/2017/08/Vote@16-argumendidL%C3%95PLIK.pdf>

2. Eesti ja maailm, ühiskonnaliikmete õigused ja kohustused

ÜRO (juubeliaasta)

ÜRO ajalugu: <https://un.mfa.ee/et/eesti-ja-uro/uro-ajalugu/>

ÜRO põhiorganid ja struktuur: <https://un.mfa.ee/et/eesti-ja-uro/uro-pohiorganid-ja-struktuur/>

ÜRO põhikiri: <https://www.riigiteataja.ee/akt/555597>

ÜRO lapse õiguste konventsioon:

<https://www.lastekaitseliit.ee/et/lapseõigused/lapse-oigused/lapse-oiguste-konventsioon/>

Kodanikuhariduse uuringu (ICCS) Eesti raport:

Uuringuga seotud materjalid: <https://www.hm.ee/uudised/kodanikuhariduse-uuring-kinnitab-et-eesti-noored-teadlikud-kodanikud>

Uuringu põhitulemused: <https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2023-11/28.11%20ICCS%20esitlus.pptx.pdf>

Tervis ja ohutus: elektritõukerattad.

Elektritõukerattaga liiklemise reeglid: <https://transpordiamet.ee/elektritoukeratas>

Kergliikuri osalusel liiklusõnnetused:

https://public.tableau.com/app/profile/transpordiamet/viz/Kergliikuri_L/nnetusteldandmed

3. Meedia ja teave, kodanikuühiskond

Rohepööre

Rohepoliitika: <https://www.valitsus.ee/valitsuse-eesmargid-ja-tegevused/rohepoliitika>

Päll, L., Annist, A. Kuidas asetub rohepööre inimeste igapäevaellu: <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c21-teadus/kuidas-asetub-rohepoore-inimeste-igapaevaellu/>

E-sigaret ja energiajoogid

Veipimine ja e-sigaretid: <https://sudamekeskus.ee/patsiendilood/veipimine-ja-e-sigaretid>

Veipimine on keelatud seal, kus ka suitsetamine pole lubatud: <https://www.tai.ee/et/uudised/veipimine-keelatud-seal-kus-ka-suitsetamine-pole-lubatud>

Veipimine võtab Eestis epideemia mõõtmeid: <https://www.delfi.ee/artikkel/120297801/veipimine-votab-eestis-epideemia-mootmeid-14-aastase-poja-ema-klassid-on-tais-soltuvuses-lapsi-kes-survestavad-ka-teisi-veipima>

Milliseid terviseprobleeme võib noorel tekitada energiajookide tarbimine? <https://www.virtuaalkliinik.ee/uudised/2023/03/09/milliseid-terviseprobleeme-voib-noorel-tekitada-energiajookide-tarbimine>

4. Äri sektori toimimine, kulude ja tulude planeerimine

Maksud, automaks (liigid, alternatiivid):

Maksud ja maksusüsteem: <https://www.eesti.ee/eraisik/et/artikkel/raha-ja-omand/maksud-ja-raha/maksud-ja-maksususteem>

Miks tasub makse maksta: <https://www.emta.ee/eraklient/e-teenused-maksutarkus/maksu-ja-tollitarkus/miks-tasub-makse-maksta>

Investeerimine

Mis on investeering: <https://www.minuraha.ee/et/mis-investeering>
Rahatarkuse veebikonverents2023 õpilasfirmade paneel: https://youtu.be/Wc_bV-0pwI?si=28-wsrGR7zfEXUlh

Gümnaasium

1. Europarlamendi valimised 2024 (võrdluses ka 2019 valimistega)

<https://results.elections.europa.eu/en/index.html>

<https://elections.europa.eu/et/>

2019:

<https://results.elections.europa.eu/en/european-results/2019-2024/outgoing-parliament/>

<https://www.valimised.ee/et/valimiste-arhiiv/euroopa-parlamendi-valimised/euroopa-parlamendi-valimised-2019>

Valimisi kajastanud teemalehed

Delfi

<https://www.delfi.ee/kategooria/120000474/euroopa-parlamendi-valimised>

Postimees

<https://www.postimees.ee/section/6141>

Artiklid ERR:

<https://www.err.ee/1609376249/ecr-moodus-liberaalidest-ja-tousis-suuruselt-kolmandaks-fraktsiooniks>

<https://www.err.ee/1609390657/orbani-loodud-partaide-liit-uletas-euroopa-parlamendi-kunnise>

<https://www.err.ee/1609367023/europarlamendis-sailitasid-enamuse-tsentristid-kuid-haalte-kaotsiminekut-lubada-ei-saa>

<https://www.err.ee/1609366142/eurovalimistel-olid-edukamad-paremerakonnad>

<https://www.err.ee/1609366127/euroopa-parlamendi-valimised-eestis-voitis-isamaa>

<https://www.err.ee/1609336806/valijakompass-aitab-teha-euroopa-parlamendi-valimistel-teadliku-valiku>

ERR Vikerhommik 10.06.2024:

<https://vikerraadio.err.ee/1609353959/vikerhommik-janek-luts-mirko-ojakivi-ja-madis-hindre/6b8e5a5b49040d8597f1237b5ce585fe>

- 2. Eesti riigieelarve ja maksupoliitika** (teoreetiline pool: eelarve koostamine; miks maksud, kuidas maksud? milleks maksud? maksusüsteemi kujundamine ja selle väljakutsed) + uued maksud ja maksumäärad 2025-2027 + riigieelarved 2022-2025: riigieelarve prioriteedid; peamised kulud ja tulud.

Õpikud

Kirjastus Maurus. *Ühiskonnaõpetuse õpik gümnaasiumile II osa (2014, 2019)*

pt. 3.10. Riigi roll majanduses

pt. 3.11. Valitsuse tööriist - eelarvepoliitika

Kirjastus Avita. *Ühiskonnaõpetus gümnaasiumile II osa (2012, 2023)*

pt. 1.3 Majanduspoliitika

Väljaandja: *Junior Achievement Eesti SA. Majandusõpik gümnaasiumile. (2018)*

pt. 11 Valitsus ja riigieelarve

Teemakohased veebilehed, mida kasutada

Riigieelarve seadus

<https://www.riigiteataja.ee/akt/RES>

Riigieelarved: <https://www.fin.ee/riigi-rahandus-ja-maksud/riigieelarve-ja-eelarvestrateegia/riigieelarved>

Eesti maksud ja maksusüsteem

<https://www.eesti.ee/eraisik/et/artikkel/raha-ja-omand/maksud-ja-raha/maksud-ja-maksususteem>

<https://www.fin.ee/riigi-rahandus-ja-maksud/maksu-ja-tollipoliitika>

Maksumäärad <https://www.emta.ee/eraklient/maksud-ja-tasumine/tulu-deklareerimine/maksumaarad>

Maksustatistika

<https://www.stat.ee/et/uudised/statistikaameti-andmekool-3-millele-kulub-riigi-raha>

<https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/rahandus/valitsemissektori-rahandus>

Raportid maksusüsteemi kujundamisest

<https://arenguseire.ee/raportid/tulevikukindel-maksustruktuur-stsenaariumid-aastani-2035/>

https://www.praxis.ee/uploads/2018/04/MH_teemapaber_24okt.pdf

Ole kursis maksu aruteludega 2024.a sügisel, jälg

ERR Vikerraadio “Rahva teenrid”: <https://vikerraadio.err.ee/1037990/rahva-teenrid>

ERR ETV “Esimene stuudio” <https://jupiter.err.ee/1038319/esimene-stuudio>

3. Inimarengu aruanne 2023

<https://inimareng.ee/et/eesti-inimarengu-aruanne-2023/>

ERR raadiouudised: <https://www.err.ee/1608892931/tanavune-eesti-inimarengu-aruanne-keskendub-vaimsele-tervisele>

Novaator: <https://novaator.err.ee/1608892625/inimarengu-aruanne-ka-ebaterves-maailmas-saab-elada-tervislikku-elu>